

Recull i classificació de polítiques i transformacions territorials a partir de la base de *l'Anuari Territorial de Catalunya 2003-2015*

Amb el suport de:

Crèdits

**Recull i classificació de polítiques i transformacions territorials
a partir de la base de l'*Anuari Territorial de Catalunya 2003-2015***

Societat Catalana d'Ordenació del Territori, filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Gener 2017

Treball de recerca acollit a la "Convocatòria d'ajuts per a programes de recerca i publicacions, amb càrrec al pressupost de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans per al 2016"

Elaborat amb el suport de la Diputació de Barcelona.

Ponent de l'IEC:

Oriol Nel·lo, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

Direcció:

Josep Maria Llop

Equip de treball:

Joan López Redondo

Irene Navarro Solé

Josep Báguena Latorre

Contingut

Presentació

Introducció: el recull i classificació de les entrades de l'Anuari Territorial

1. Les temàtiques

2. Els llocs

3. Evolució

4. Interconnexions

5. Mobilització

Nota final: La base de dades de l'Anuari com a testimoni de les transformacions territorials a Catalunya

Annex: La base de dades de l'Anuari Territorial

Presentació

El document que teniu entre mans és el resultat d'un treball de recerca elaborat en el sí de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori a partir dels ajuts anuals a la recerca oferts per la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC i amb el suport de la Diputació de Barcelona.

Aquest treball completa el primer informe i la base de dades que es van elaborar al llarg de l'any 2015 sota el mateix paraigües, de manera que podem donar per concloua una primera fase d'explotació de l'Anuari Territorial de Catalunya com a instrument d'anàlisi territorial.

Aquesta primera fase ha tingut la voluntat de sistematitzar, sintetitzar i oferir al lector, a l'investigador o al gestor públic un material que permeti observar les tendències de les transformacions i de les polítiques territorials a partir de la seva evolució, la seva escala i localització, el seu encaix en la planta administrativa, la seva complexitat, o la seva capacitat de generar espais de governança que superen els àmbits político-administratius.

Un cop més, aquest document que presentem tot seguit és un annex elaborat a partir dels treballs de classificació temàtica i etiquetat de la base de dades que l'acompanya, essent aquesta base de dades el nucli central de la nostra recerca i el "producte" que pretenem difondre per al seu ús obert i sotmès a interpretació.

Per tal de facilitar la lectura de la base de dades i, sobretot, per tal de mostrar-ne el potencial d'anàlisi hem fet un exercici de presentació sintètica de les principals magnituds en ella recollides.

Tot seguit trobareu un document descriptiu del contingut de més de 13 anys d'Anuari Territorial estructurat a partir de cinc enfocaments diversos: les temàtiques recollides, l'àmbit territorial, l'evolució cronològica, la complexitat de les accions en el territori i la capacitat de mobilització social d'aquestes actuacions.

Per a cada un d'aquests enfocaments s'ha elaborat una infografia que pretén oferir una lectura sintètica de l'Anuari Territorial i de la informació que hi conté. Hom podrà intuir l'enorme potencial d'anàlisi del treball que aquí presentem.

Amb aquest treball no pretenem, insistim, generar un relat sobre el que han estat les dinàmiques territorials a Catalunya dels darrers anys ni dels instruments per a la seva gestió. El que pretenem és oferir un instrument que ajudi als seus usuaris a disposar de dades que, sotmeses a les corresponents, hipòtesis, especulacions, anàlisis, contrastos, etc. els permeti construir els seus relats a partir d'un marc d'evidències no autoimposades.

Josep Maria Llop

Director.

President de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (2012-2016)

Josep Báguena

President de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Introducció: el recull i la classificació de les entrades de l'Anuari Territorial

La base de dades de l'Anuari Territorial està formada per 1.568 entrades recollides entre els anys 2003 i 2015. Cadascuna d'aquestes entrades, datades, geolocalitzades i exhaustivament descrites, és consultable al portal web de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (<http://territori.scot.cat>).

Algunes d'aquestes entrades corresponen a un únic fet, el qual s'ha repetit al llarg de diversos anys, de manera que les 1.568 entrades individuals es converteixen en 886 entrades úniques. Totes elles van ser etiquetades en el moment de la seva incorporació a la base per tal de permetre la seva identificació i anàlisi en funció de cinc criteris bàsics:

- les temàtiques abordades,
- el lloc on es produïen,
- l'any,
- la relació amb altres entrades,
- la mobilització popular que han generat.

Aquest informe analitza de manera sintètica la base de dades original a partir d'aquests cinc criteris.

La classificació a partir de **categories temàtiques** no ha estat, lògicament, una tasca senzilla, a causa de la gran diversitat de fets recollits i del caràcter polièdric de molts d'ells: el projecte d'un parc eòlic, per exemple, pot ser considerat com una infraestructura energètica, però pot afectar igualment un espai obert, quedar inclòs en una figura de planejament o haver provocat una contestació per part de la ciutadania. Malgrat això, s'ha realitzat un esforç de classificació per tal de facilitar l'anàlisi de la base en funció de l'aspecte considerat més rellevant del fet recollit. En qualsevol cas, com s'explica més endavant, s'ha realitzat també un **etiquetat múltiple** de la base per permetre, precisament, l'anàlisi del caràcter polièdric de les entrades.

Les 1.568 entrades han estat etiquetades també en funció de l'**àmbit territorial** on es localitzaven. Una vegada més, la classificació a partir d'aquest criteri tampoc no ha estat una labor exempta de complicacions, ja que la naturalesa multiescalar de molts dels fets recollits dificulta l'assignació a un únic emplaçament: el barri, el

municipi, la comarca, la regió, el conjunt de Catalunya, Espanya o fins i tot Europa són escales territorials en les que es manifesten, sovint de forma solapada, la majoria de les entrades.

El tercer criteri de classificació de la base és segurament el més senzill: l'**evolució cronològica**. Totes les entrades s'han incorporat a la base en un any específic, s'han analitzat detalladament en l'edició corresponent de l'Anuari i si ha estat necessari, s'han actualitzat publicant de nou l'article en anys posteriors i per tant en posteriors edicions de l'Anuari. Així, per tant, el fet de realitzar un compendi dels tretze anys d'Anuari permet gaudir d'una perspectiva temporal que, més enllà d'emmarcar cadascuna de les entrades en un moment específic, ajuda a interpretar de manera més acurada la successió de projectes, transformacions i debats que s'han produït a Catalunya al llarg d'aquest període.

Com ha estat apuntat, cada entrada ha estat definida igualment per les seves **interconnexions** temàtiques amb la resta d'entrades de la base. El punt de partida per a l'establiment d'aquestes relacions ha estat l'assignació de les vint-i-sis etiquetes elaborada amb aquest propòsit.

Finalment, una bona part dels fets que recullen les entrades van provocar en el moment en que es van produir la **mobilització** per part de diversos agents socials i/o de la població, motiu pel qual s'hi dedica un apartat específic.

El present document analitza la base de dades de l'Anuari a partir d'aquestes cinc aproximacions: les temàtiques, els llocs, l'evolució, les interconnexions i les mobilitzacions que han generat. L'informe s'estructura, conseqüentment, en cinc capítols, per a cadascun dels quals incorpora un text analític, una síntesi de les dades i una làmina gràfica que en mostra els resultats d'una manera també sintètica, al mateix temps que atractiva visualment.

Lluny de ser una narració exhaustiva del conjunt de projectes, transformacions i debats territorials que hi ha hagut a Catalunya al llarg d'aquests tretze anys, lluny inclús d'explotar al màxim les possibilitats d'anàlisi de la base de dades de l'Anuari, el present informe ofereix una visió quantificadora dels constants i diversos

esdeveniments que periòdicament afecten el territori català. Es tracta, així doncs, no només de quantificar els esdeveniments, sinó també de mostrar amb dades sintètiques la seva complexitat.

Aquesta limitació, inherent a tota anàlisi, és encara més marcada en un document volgutament sintètic. Cal considerar aquesta limitació no com una imposició, sinó, ben al contrari, com una invitació a la consulta dels textos que acompanyen cadascuna de les entrades i que són el valor més gran de la base de dades conformada al llarg d'aquests tretze anys.

Aquestes pàgines no tenen l'exhaustivitat de cadascuna de les entrades ni la novetat d'una notícia recent, no permeten entendre les raons d'un projecte o l'impacte d'una intervenció. Però ofereixen, per contra, una visió de conjunt d'aquest període, i amb ella la perspectiva que ajuda a entendre el pols amb que la societat catalana ha viscut la seva realitat territorial.

Imatge: Edicions impreses dels Anuaris Territorials dels anys 2004 a 2007

1. Les temàtiques

Les 886 entrades úniques de l'Anuari Territorial han estat classificades en dos nivells a partir de la temàtica que aborden.

El primer nivell consta de cinc categories principals:

- Medi,
- Urbanisme, habitatge i espais d'activitat,
- Infraestructures i equipaments,
- Ordenació del territori,
- Governança.

Malgrat les inevitables interconnexions i solapaments, aquestes cinc categories tracten d'ajustar-se a la seqüència temporal en què es produeixen les actuacions sobre el territori: 1: les possibilitats que ofereix el territori i les seves limitacions; 2. i 3: les transformacions d'aquest territori tant per a usos residencials i d'activitat com de les infraestructures i equipament que els donen suport; 4 i 5: les actuacions per part de l'Administració, tant a partir dels instruments d'ordenació com de la regulació i gestió tot tenint en compte les aportacions de les entitats i la població.

En el segon nivell de classificació, les cinc categories s'estructuren al seu torn en 28 subcategories.

De les cinc categories, la que registra un major nombre d'entrades és la corresponent a ordenació del territori. Es tracta d'una categoria heterogènia, que reuneix des de l'organització territorial a la mobilitat passant per les diverses figures de planejament, però que respon sempre al criteri expressat més amunt: els instruments i les actuacions de què disposa l'Administració per tal d'intervenir directament sobre el territori. La forma com s'ordenen els creixements residencials (95) i el planejament urbanístic (97) i són les dues subcategories més freqüents no únicament d'aquest àmbit, sinó del conjunt de la base de l'Anuari. L'important creixement immobiliari que va tenir lloc sobretot al principi del període analitzat és en bona part responsable d'aquesta abundància de referències que, com es veurà més endavant, cau dràsticament a partir de l'esclat de la crisi de l'any 2008.

Seguidament, les infraestructures (tant les de transport com les energètiques) i equipaments apleguen igualment un nombre considerable d'entrades, especialment les referents a la producció i el transport d'energia. La realització de projectes tan destacats com les línies elèctriques de molt alta tensió, els gasoductes d'escala europea que travessen Catalunya o la reconversió del sector de

generació elèctrica de les centrals tèrmiques anomenades "convencionals" a les de cycle combinat expliquen en part el gran nombre d'entrades registrades.

Les millores i les transformacions urbanes són igualment, junt amb el conjunt de subcategories relacionades amb el medi, les que més freqüentment han aparegut a les entrades de l'Anuari.

Taula 1. Entrades úniques per àmbits i subàmbits temàtics

Medi (recursos i espais)	150
Espais naturals	43
Espais agraris	8
Pedreres	8
Recursos hídrics	21
Contaminació	18
Riscos naturals	13
Gestió de residus	33
Altres	6
Urbanisme, habitatge i espais d'activitat	170
Millores urbanes	65
Transformacions urbanes	63
Habitatge	6
Polígons d'activitat econòmica	36
Infraestructures i equipaments	234
Infraestructures viàries	58
Infraestructures ferroviàries	54
Infraestructures portuàries	10
Infraestructures aeroportuàries	11
Producció i transport d'energia	62
Equipaments	39
Ordenació del territori	249
Organització territorial	13
Planejament territorial	18
Planejament urbanístic	97
Creixements residencials	95
Paisatge	12
Mobilitat	14
Governança	83
Legislació	38
Jornades, reunions i documents	22
Altres	23
TOTAL	886

Temàtiques

2. Els llocs

Per definició, les 886 entrades úniques de la base de l'anuari fan referència a un fet succeït entre 2003 i 2015 relacionat amb el territori. Ara bé, mentre algunes de les entrades tenen un caràcter eminentment local i, per tant, poden ser fàcilment assignades a un àmbit específic, d'altres abasten un territori més ampli, ja sigui regional o, fins i tot, el conjunt de Catalunya, Espanya o Europa.

Les primeres d'aquestes entrades (que a la base original estan georeferenciades amb coordenades geogràfiques) han estat agrupades en la Taula 2 en les 41 comarques existents a Catalunya fins a 2015. Com es pot observar, la distribució territorial de les entrades és certament desigual, amb clar protagonisme del Barcelonès i la resta de comarques metropolitanes, però també de les comarques Gironines i del Camp de Tarragona. De manera general, tal com passa amb la distribució de la població, de bona part de les activitats econòmiques i les infraestructures i, en conseqüència, també de les actuacions sobre el territori, els desequilibris en el repartiment de les entrades no es produeix tant per àmbits comarcals o regionals com, principalment, entre el litoral i la Catalunya interior.

D'altra banda, gairebé una cinquena part (19,6%) de les entrades són referides a un territori més ampli, principalment al conjunt de Catalunya (12,4%). A diferència de les anteriors, aquestes entrades aborden de manera predominant temàtiques relacionades amb la governança. En el cas dels àmbits regionals és el planejament el principal tema d'atenció. No hi ha, en qualsevol cas, una distribució exclusiva de temàtiques en funció dels llocs o de l'escala territorial de referència, però sí que la major presència d'alguns temes en certs indrets i, sobretot, a determinades escales, indica quins aspectes han protagonitzat l'evolució territorial en cada comarca i a quin nivell han estat abordats.

Taula 2. Entrades úniques segons la localització geogràfica

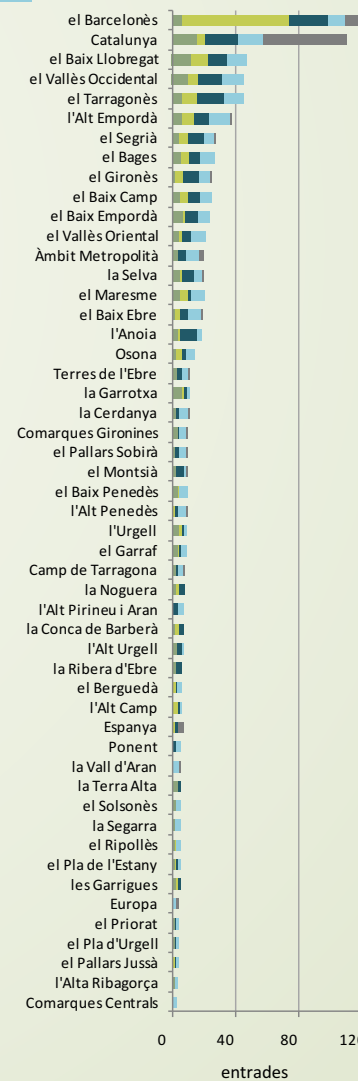
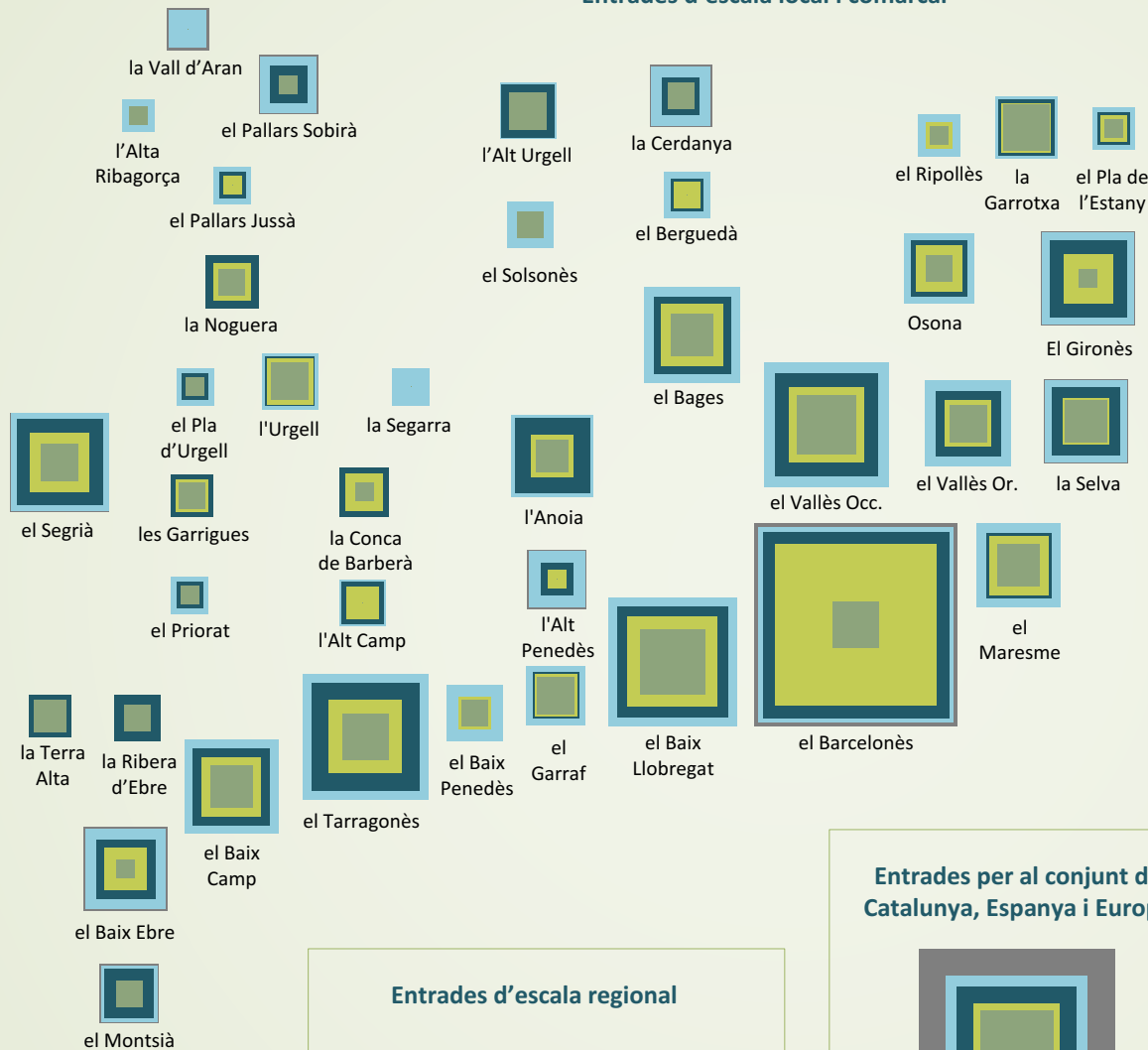
Àmbit	Medi (recursos i espais)	Urbanisme, habitatge i espais d'activitat	Infraestructures i equipaments	Ordenació del territori	Governança	TOTAL
l'Alt Camp	0	3	2	1	0	6
l'Alt Empordà	6	7	10	14	1	38
l'Alt Penedès	0	1	2	6	1	10
l'Alt Urgell	3	0	3	1	0	7
l'Alta Ribagorça	1	0	0	2	0	3
l'Anoia	3	2	10	3	0	18
el Bages	5	6	6	9	0	26
el Baix Camp	5	5	7	8	0	25
el Baix Ebre	1	4	5	8	1	19
el Baix Empordà	7	1	8	8	0	24
el Baix Llobregat	12	11	12	12	0	47
el Baix Penedès	3	1	0	6	0	10
el Barcelonès	6	68	25	10	8	117
el Berguedà	0	2	1	3	0	6
la Cerdanya	2	0	2	6	1	11
la Conca de Barberà	1	3	3	0	0	7
el Garraf	3	1	1	4	0	9
les Garrigues	2	1	2	0	0	5
la Garrotxa	6	1	2	2	0	11
el Gironès	1	6	10	7	1	25
el Maresme	5	5	2	8	0	20
el Montsià	2	0	5	2	1	10
la Noguera	2	2	4	0	0	8
Osona	2	4	3	5	0	14
el Pallars Jussà	0	1	1	2	0	4
el Pallars Sobirà	1	0	3	5	1	10
el Pla d'Urgell	1	0	1	2	0	4
el Pla de l'Estany	1	1	1	2	0	5
el Priorat	1	0	1	2	0	4
la Ribera d'Ebre	2	0	4	0	0	6
el Ripollès	1	1	0	3	0	5
la Segarra	1	0	0	4	0	5
el Segrià	4	6	10	6	1	27
la Selva	5	1	7	6	1	20
el Solsonès	2	0	0	3	0	5
el Tarragonès	6	9	18	12	0	45
la Terra Alta	3	0	2	0	0	5
l'Urgell	4	2	1	2	0	9
la Vall d'Aran	0	0	0	4	1	5
el Vallès Occidental	10	6	15	14	0	45
el Vallès Oriental	4	2	6	9	0	21
Àmbit Metropolità	3	0	6	8	3	20
Camp de Tarragona	2	0	1	4	1	8
Comarques Gironines	3	0	1	5	1	10
Ponent	0	0	3	3	0	6
Comarques Centrals	0	0	0	2	0	2
l'Alt Pirineu i Aran	0	0	3	4	0	7
Terres de l'Ebre	3	0	3	4	1	11
Conjunt de Catalunya	15	6	20	16	53	110
Baix Cinca	0	0	1	0	0	1
València	0	0	0	0	1	1
Conjunt d'Espanya	0	1	1	0	3	5
Europa	0	0	0	2	2	4
TOTAL	150	170	234	249	83	886

Llocs

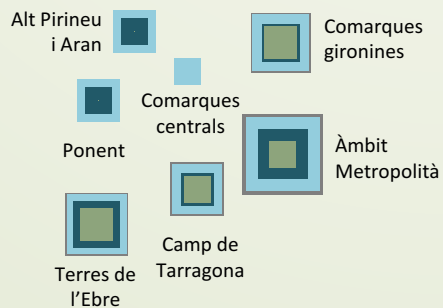
Es poden distingir dues grans categories entre les 886 entrades úniques de l'Anuari pel que fa al seu àmbit territorial de referència: les de naturalesa local o comarcal i que, per tant, poden ser fàcilment localitzables, i les d'abast territorial superior, que afecten a un àmbit regional o al conjunt de Catalunya i, fins i tot, Espanya o Europa.

- Medi (recursos i espais)
- Urbanisme, habitatge i espais d'activitat
- Infraestructures i equipaments
- Ordenació del territori
- Governança

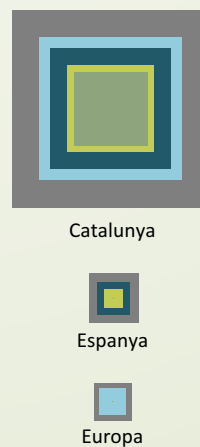
Entrades d'escala local i comarcal

Entrades d'escala regional

Entrades per al conjunt de Catalunya, Espanya i Europa

3. Evolució

Les 1.568 entrades no han estat introduïdes a la base de l'Anuari de manera regular al llarg dels seus tretze anys. Així, a partir de la primera edició l'Anuari experimentà un notable creixement que el portà a superar les dues-centes entrades anuals. A partir de l'any 2008, la pèrdua progressiva de suports institucionals i la inevitable reestructuració de l'equip redactor va obligar a reduir-ne el nombre vins a poc més de la vintena en les darreres edicions.

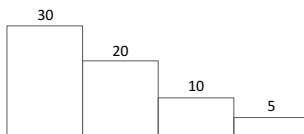
Malgrat aquests ajustos, el criteri en la selecció de les temàtiques ha permès seguir el pols a la realitat territorial de Catalunya, de manera que, a partir de l'evolució en la distribució temàtica de les entrades, és possible observar els canvis en els tipus d'esdeveniments que han afectat el territori.

Així, les repercussions territorials de la crisi del sector de la construcció han quedat clarament reflectides en la davallada del nombre d'entrades referides als creixements residencials i el planejament urbanístic. D'igual manera, l'aprovació definitiva dels set plans territorials parcials i el poc interès pel planejament del Govern de la Generalitat a partir de llavors ha extingit les entrades en aquest camp.

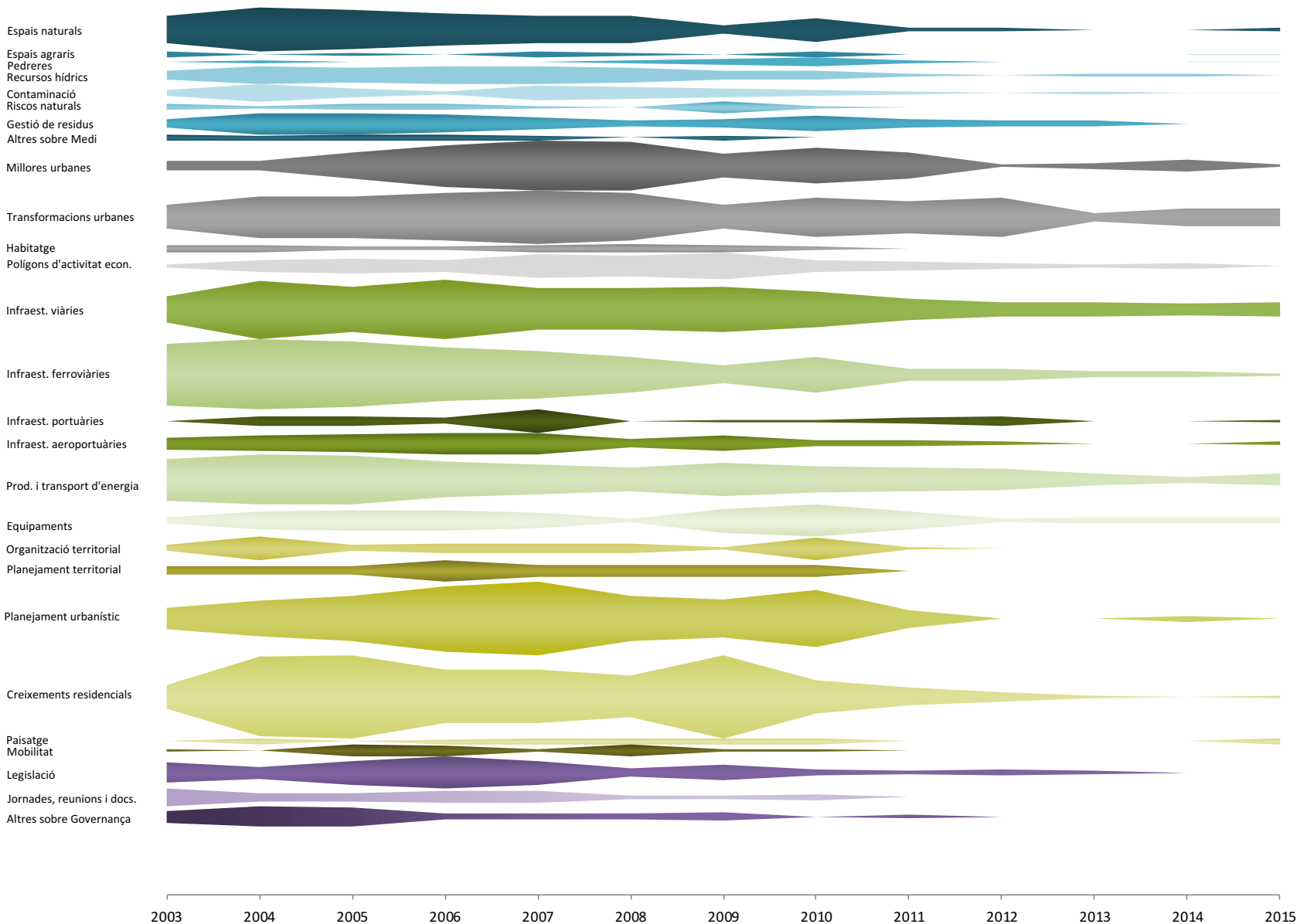
Per la seva banda, les referències a les infraestructures, el medi i les millores i transformacions urbanes han mantingut un nombre mínim de referències. És a dir, el projecte ha superat al pla i la transformació al desenvolupament.

Taula 3. Evolució de les entrades de la base segons la seva temàtica

Àmbit	Subàmbit	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Medi (recursos i espais)	Espais naturals	9	15	13	11	9	9	3	8	1	1	0	0	1
	Espais agraris	2	0	1	0	2	1	0	2	0	0	0	0	0
	Pedreres	0	1	0	0	0	1	2	3	1	0	0	0	0
	Recursos hídrics	3	6	5	6	6	5	3	3	1	0	1	1	0
	Contaminació	2	6	3	1	5	4	3	2	1	0	1	0	0
	Riscos naturals	2	1	2	2	1	0	4	1	0	0	0	0	0
	Gestió de residus	3	7	7	6	4	2	3	5	3	2	2	0	0
	Altres	2	1	2	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Urbanisme, habitatge i espais d'activitat	Millores urbanes	3	3	9	14	17	16	8	12	9	1	2	4	1
	Transformacions urbanes	8	14	14	16	18	16	8	13	11	13	3	6	6
	Habitatge	2	2	1	1	2	3	2	1	0	0	0	0	0
	Polígons d'activitat econòmica	1	4	5	4	8	7	9	4	3	2	1	2	0
Infraestructures i equipaments	Infraestructures viàries	9	19	15	20	14	14	15	12	7	5	5	4	5
	Infraestructures ferroviàries	21	24	22	18	16	12	6	12	4	4	2	2	1
	Infraestructures portuàries	0	3	3	2	8	0	1	1	2	3	0	0	1
	Infraestructures aeroportuàries	4	5	6	7	7	3	5	2	2	1	0	0	1
	Producció i transport d'energia	14	17	16	12	10	8	11	9	8	7	4	2	4
	Equipaments	2	6	7	7	5	1	8	11	6	1	2	2	2
Ordenació del territori	Organització territorial	2	8	2	3	3	3	1	7	1	0	0	0	0
	Planejament territorial	3	3	3	7	4	4	4	4	0	0	0	0	0
	Planejament urbanístic	7	12	15	22	25	15	13	19	6	0	0	2	0
	Creixements residencials	8	27	28	18	18	14	28	11	6	3	1	0	1
	Paisatge	0	2	0	1	2	2	2	2	0	0	0	0	2
	Mobilitat	1	0	4	3	1	4	1	1	0	0	0	0	0
Governança	Legislació	7	4	8	11	8	3	5	2	1	2	1	0	0
	Jornades, reunions i documents	6	3	3	4	4	1	1	2	0	0	0	0	0
	Altres	4	7	6	2	2	2	3	0	1	0	0	0	0
TOTAL		125	200	200	200	200	150	150	149	74	45	25	25	25

Evolució

L'Anuari ha recollit un total de 1.568 entrades entre 2003 i 2015.

A banda del decrement experimentat al llarg dels darrers anys (que respon a raons d'organització del propi Anuari més que no pas a una davallada en l'activitat relacionada amb el territori), és destacable com algunes temàtiques han tendit a mantenir la seva presència mentre d'altres gairebé han desaparegut.

Així, mentre les entrades referides a infraestructures de tota mena, les relacionades amb el medi i, sobretot, les millores i transformacions urbanes mantenen un nombre mínim de referències, els creixements residencials i el planejament territorial i urbanístic han reduït la seva presència fins a gairebé desaparèixer, com també ho fan els aspectes relacionats amb la governança i el debat territorial.

4. Interconnexions

Les 886 entrades úniques de la base de l'Anuari han estat reetiquetades temàticament en una classificació senzilla per tal de permetre identificar les relacions entre els temes abordats a partir d'un etiquetatge múltiple.

Les possibilitats de multietiquetat en 26 categories han permès observar com, certament, totes les entrades es troben relacionades entre elles (les corresponents a l'explotació dels recursos naturals són les úniques que no han estat reetiquetades amb una altra categoria). En aquest sentit, cal distingir entre dos tipus principals de relacions: les del nombre de categories i les de la intensitat amb cadascuna d'aquestes categories.

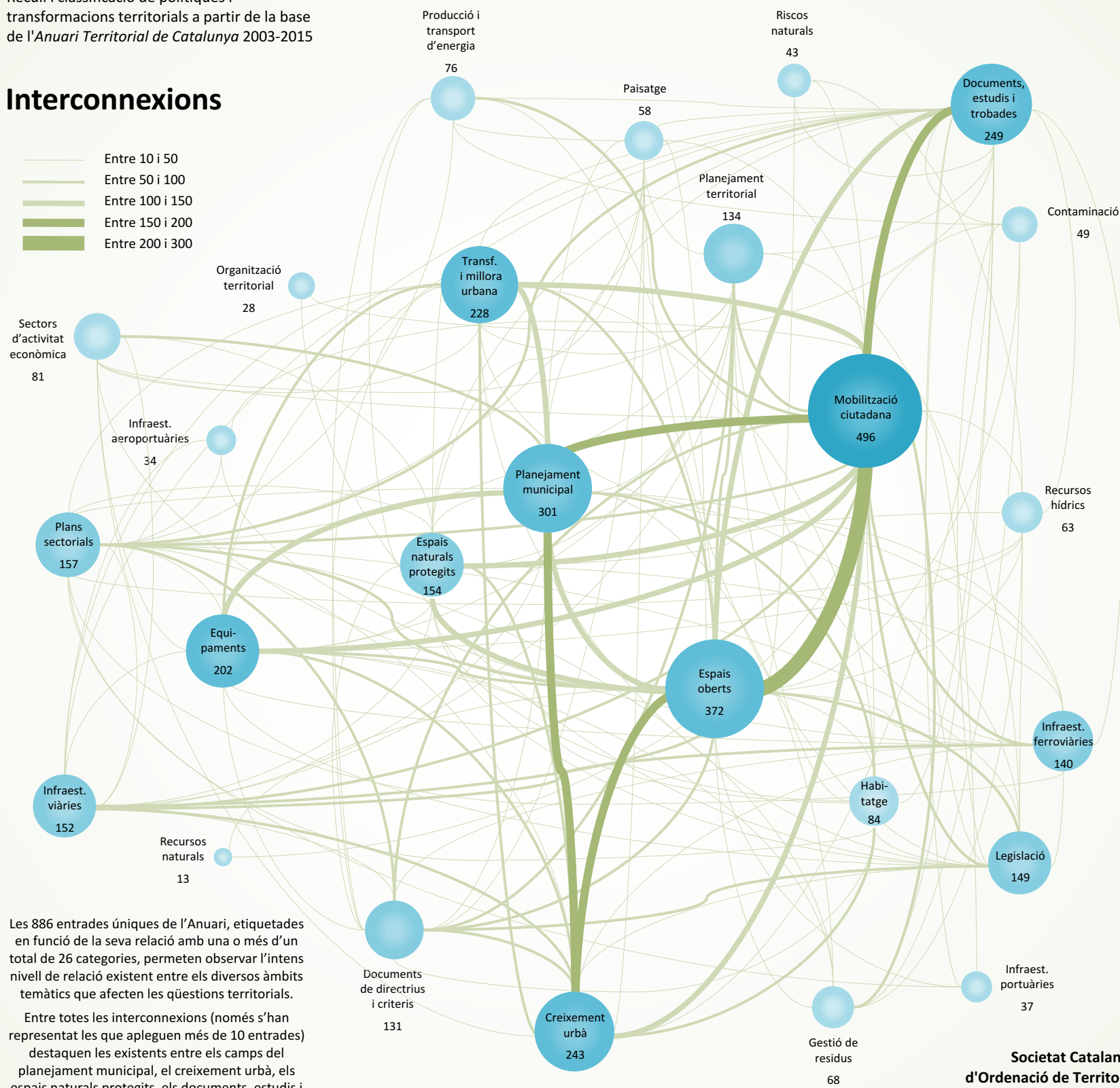
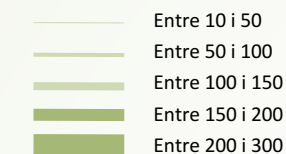
Pel que fa al nombre, cal destacar com 12 de les 26 categories tenen també relació amb tota la resta, és a dir, contenen entrades que han estat etiquetades com a mínim en una ocasió en qualsevol de les altres categories. La resta mostren nivells d'interrelació també molt elevats, de manera que, a banda de l'esmentada referència als recursos naturals, la categoria amb menys temàtiques en comú, l'organització territorial, disposa d'entrades relacionades amb 18 de les 26 categories.

Pel que fa a la intensitat de les relacions entre les diverses categories, és destacable com la mobilització ciutadana és la que en mostra una major intensitat: 496 de les 886 entrades (més de la meitat) hi tenen alguna referència, especialment aquelles que també són referides als espais oberts, els documents, estudis i trobades, el planejament municipal i el creixement urbà. De manera anàloga, les categories esmentades també es relacionen estretament entre elles, així com amb moltes altres. Un altre cop l'organització territorial i, en aquest cas també, categories molt específiques com són les que fan referència a les infraestructures portuàries i aeroportuàries o el medi (contaminació, riscos naturals, gestió de residus) són les que menor intensitat de relació presenten.

Taula 4. Referències de les 886 entrades úniques a cadascuna de les 26 categories temàtiques

Categoria	entrades	categories amb que es relaciona
Mobilització ciutadana	496	25
Espais oberts	372	25
Planejament municipal	301	25
Documents, estudis, manifestos i trobades	249	25
Creixement urbà	243	24
Transformació i millora urbana	228	24
Equipaments	202	23
Plans sectorials	157	25
Espais naturals protegits	154	24
Infraestructures viàries	152	24
Legislació	149	24
Infraestructures ferroviàries	140	24
Planejament territorial	134	24
Documents de directrius i criteris	131	24
Habitatge	84	22
Sectors d'activitat econòmica	81	22
Producció i transport d'energia	76	23
Gestió de residus	68	23
Recursos hídrics	63	24
Paisatge	58	23
Contaminació	49	23
Riscos naturals	43	21
Infraestructures portuàries	37	23
Infraestructures aeroportuàries	34	21
Organització territorial	28	17
Recursos naturals	13	10
TOTAL	3.742	26

Interconnexions

Les 886 entrades úniques de l'*Anuari*, etiquetades en funció de la seva relació amb una o més d'un total de 26 categories, permeten observar l'intens nivell de relació existent entre els diversos àmbits temàtics que afecten les qüestions territorials.

Entre totes les interconnexions (només s'han representat les que apleguen més de 10 entrades) destaquen les existents entre els camps del planejament municipal, el creixement urbà, els espais naturals protegits, els documents, estudis i trobades i, sobretot, la mobilització ciutadana.

5. Mobilització

Entre les múltiples interaccions temàtiques de les 886 entrades úniques de la base de l'Anuari, les relacionades amb la mobilització ciutadana han estat, com s'ha vist, les més freqüents. En efecte, 496 de les 886 entrades (un 56%) es troben relacionades bé directament amb una mobilització ciutadana, el sorgiment d'una plataforma o amb una iniciativa popular vinculada al territori o bé a la contestació que una actuació o projecte territorial ha tingut per part de la ciutadania.

Aquest elevat índex de mobilització, independentment del seu valor com a indicador del nivell d'implicació popular en les qüestions territorials, mostra valors sensiblement diferents en funció de les temàtiques abordades o l'àmbit territorial de referència. Així, pel que fa a les primeres, les qüestions relacionades amb el medi són les que desperten un grau més elevat de contestació: les entrades referents als recursos naturals, la gestió de residus, la producció i transport d'energia, la contaminació, els espais naturals protegits o els espais oberts es troben relacionades, com a mínim, en dues de cada tres ocasions amb la mobilització. A l'altre extrem, l'organització territorial desperta menys interès entre la ciutadania.

A banda de la classificació temàtica, però, on les diferències en el nivell de mobilització de la població semblen ser més significatives és en l'esfera territorial. I ho és en dos sentits. En primer lloc, pel factor proximitat: les accions i els projectes locals tenen clarament més implicació per part de la població que els que afecten al conjunt de Catalunya, d'Espanya o d'Europa. És, doncs, el projecte, l'actuació de petita escala la que desperta més resposta entre la ciutadania. En segon lloc, dintre d'aquest àmbit més local, les comarques d'interior i, més encara, les de ponent, mostren menys implicació ciutadana que no pas les del litoral. La diferenciació no és, en cap dels dos casos, categòrica, però apunta lleus diferències que, relacionades també amb les temàtiques de cada actuació, ajuda a entendre el grau d'implicació divers de la població.

Taula 5. Entrades relacionades amb la mobilització segons la temàtica abordada

Temàtica	relacionades amb mobilització		
	total		%
Recursos naturals	12	13	92,3
Gestió de residus	57	68	83,8
Producció i transport d'energia	58	76	76,3
Contaminació	37	49	75,5
Espais naturals protegits	106	154	68,8
Espais oberts	249	372	66,9
Infraestructures portuàries	24	37	64,9
Documents, estudis, manifestos i trol	159	249	63,9
Recursos hídrics	40	63	63,5
Paisatge	34	58	58,6
Plans sectorials	90	157	57,3
Planejament territorial	74	134	55,2
Planejament municipal	163	301	54,2
Equipaments	108	202	53,5
Documents de directrius i criteris	69	131	52,7
Infraestructures viàries	79	152	52,0
Riscos naturals	22	43	51,2
Legislació	76	149	51,0
Creixement urbà	123	243	50,6
Transformació i millora urbana	115	228	50,4
Habitatge	40	84	47,6
Infraestructures ferroviàries	62	140	44,3
Sectors d'activitat econòmica	34	81	42,0
Infraestructures aeroportuàries	12	34	35,3
Organització territorial	7	28	25,0

Nota final: la base de dades de l'Anuari com a testimoni de les transformacions territorials a Catalunya

En aquesta nota final ens resulta especialment difícil refrenar les nostres ànsies d'avançar algunes hipòtesis que s'intueixen a partir d'una primera observació de les dades treballades en aquesta recerca.

La SCOT s'ha caracteritzat per la seva heterogeneïtat de sabers acumulats i de pràctiques professionals. Diferents disciplines acadèmiques i diferents àmbits institucionals i administratius podran obtenir, del treball que aquí presentem, material que faciliti la seva tasca.

L'àmbit acadèmic pur, orientat al coneixement del medi, del territori, de les seves transformacions, de les seves dinàmiques, etc. disposa, a partir d'ara, d'un volum de dades prou significatiu i prou detallat com per recolzar llurs recerques.

Sense sortir de l'àmbit acadèmic, aproximacions sociològiques o pròpies de la ciència política podran analitzar elements de governança del territori.

Així mateix, els decisors públics i els responsables de les administracions disposen també d'un material que, amb la deguda sensibilitat, els permetrà afinar els seus instruments, les seves accions, i, molt important, podran disposar d'evidències per integrar la complexitat en la seva tasca diària trencant esquemes cognitius excessivament sectorials i especialitzats.

En resum, a la SCOT estem d'enhonorabona. Hem estat capaços d'oferir a l'usuari no només l'Anuari Territorial de Catalunya tal i com es ve fent des de l'any 2003 en forma de recull de casos, sinó que podem oferir, avui, una visió de conjunt dels casos i dels territoris, de les seves interaccions, de la seva complexitat.

Moltes són les línies d'anàlisi que se'ns acuden ara mateix, estem a la vostra disposició per compartir-les.

Societat Catalana d'Ordenació del Territori

Barcelona, gener de 2017

Annex

La base de dades de l'Anuari Territorial

Tota la informació presentada, analitzada i creuada en aquest informe es troba a la **base de dades**. En tot moment, la voluntat de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, des de l'inici del projecte de l'Anuari Territorial, ha estat la de disposar de tota la informació, **consultable i utilitzable** en forma de dades obertes i font d'informació.

Per aquest motiu, la base de dades de l'Anuari Territorial es presenta en **format ".xls"**, executable amb el programa Excel de Microsoft o el programari lliure OpenOffice, amb la voluntat de facilitar el màxim possible la seva consulta i tractament. Amb això, esperem que qualsevol persona en pugui fer ús per generar noves anàlisis i creuaments d'informació, tant entre els elements de la mateixa base com amb d'altres variables o fonts de dades pròpies.

La base de dades completa s'estructura en **cinc blocs**, segons la diferent informació continguda, i que es vincula amb l'anàlisi realitzada i presentada en el present informe:

- Llistat unificat d'articles publicats (camp 1, codi ID, i 2)
- Classificació per àmbits i subàmbits temàtics (camps 3 i 4)

- Classificació segons localització: comarca i àmbit geogràfic (camps 5 i 6)
- Relació d'anys en els quals l'article ha estat publicat (camps del 7 al 17)
- Determinació d'etiquetes (camps del 18 al 43) a cadascuna de les entrades d'articles únics de l'Anuari, destacant al darrer camp l'etiqueta de "mobilitzacions ciutadanes" (camp 43).

Per facilitar la consulta i ús de la base de dades, l'arxiu conté **cinc pestanyes**, una primera amb la base de dades completa i quatre més amb una extracció dels camps referents als blocs citats: àmbits i subàmbits temàtics, localització, relació cronològica de les entrades i etiquetes.

La base de dades es accessible, consultable i **descarregable** a l'apartat de [DOCUMENTACIÓ](#) del web de la SCOT¹.

O a través del codi QR:

The image shows a screenshot of an Excel spreadsheet with columns labeled A through QP. The data is organized into five distinct color-coded blocks: a grey block (columns A-C), a green block (columns D-F), a yellow block (columns G-I), a blue block (columns J-L), and an orange block (columns M-QP). Each block contains multiple rows of data, with some cells containing numerical values and others containing text descriptions. The spreadsheet is viewed from a top-down perspective, showing the grid structure and the various data entries within each block.

Imatge: Aspecte dels cinc blocs de la base de dades generada.

¹<http://www.scot.cat/documentacio.php>

Amb el suport de:

Institut
d'Estudis
Catalans

Diputació
Barcelona